

Çıtır Çıtır Felsefe Serisi Adalet ve Haksızlık Kitabında Adalet Değeri

The Value of Justice in the Crispy Philosophy Series
Justice and Injustice Book

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

Anıl ESEMEN¹

¹Dağkadı İlkokulu, Bursa, Türkiye.
¹Dagkadi Primary School, Bursa, Turkey

anadolu2616@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5451-0418

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

07.05.2021

Kabul Tarihi / Date Accepted

30.12.2021

Yayın Tarihi / Date Published

Aralık / December 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Aralık - Haziran / December - June

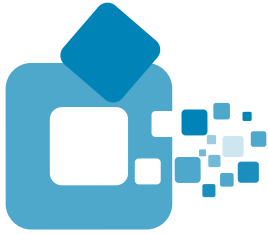
ATIF / CITE as

Esemen, A. (2021). "Çıtır Çıtır Felsefe Serisi Adalet ve Haksızlık Kitabında Adalet Değeri" / "The Value of Justice in the Crispy Philosophy Series Justice and Injustice Book" bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 4 (2): 46-53. doi: 10.37215/bilar.934296

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.

Çıtır Çıtır Felsefe Serisi Adalet ve Haksızlık Kitabında Adalet Değeri

The Value of Justice in the Crispy Philosophy Series
Justice and Injustice Book

ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Bu araştırmada Michel Puech ve Brigitte Labbe'nin yazdığı “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinde “adalet” değerinin nasıl yer aldığı belirlenmesi amaçlanmıştır. “Adalet ve Haksızlık” kitabı “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi kitapları arasından ölçüt örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden, doküman analizi kullanılmıştır. Araştırma durum çalışması yaklaşımı ile desenlenmiştir. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi kitaplarından “Adalet ve Haksızlık” kitabına ait okuma metinlerinin çocukların adalet değerini kazanmalarına katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinde, olayların neden sonuç ilişkileri içerisinde yer aldığı belirlenmiştir. “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinin öğrencilerin akıl yürüterek değerlerin farkına varmasına katkı sağlayacağı sonucuna da ulaşılmıştır. Okullarda; öğrencilerin adalet değerini kazandırabilmek için öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak, “Adalet ve Haksızlık” kitabına ait okuma metinlerinin okunabileceği önerisinde bulunulabilir.

Anahtar Sözcükler: Değerler, çocuk kitapları, adalet.

ABSTRACT

In this research, it is aimed to determine how the value of “justice” takes place in the reading texts of the book “Justice and Injustice” written by Michel Puech and Brigitte Labbe. The book “Justice and Injustice” was selected from among the books in the “Crispy Philosophy” series with the criterion sampling method. In the research, one of the qualitative research methods, document analysis was used. The research was designed with a case study approach. Descriptive analysis was used in the analysis of the data. As a result of the research, it was concluded that the reading texts of the book “Justice and Injustice”, one of the books in the “Crispy Philosophy” series, will contribute to children’s gaining the value of justice. In addition, in the texts of reading the book “Justice and Injustice”, it was determined that the events took place in cause and effect relationships. It has also been concluded that the texts of reading the book “Justice and Injustice” will contribute to the students’ awareness of values by reasoning. In schools; In order to make students gain the value of justice, it can be suggested that reading texts from the book “Justice and Injustice” can be read, taking the development characteristics of the students into account.

Keywords: Values, children’s books, justice.

1. GİRİŞ

Toplumlar, varlıklarını sürdürebilmek ve geleceğini inşa edebilmek için ulusal ve evrensel değerleri bireylerine kazandırmayı amaçlamaktadır. Toplumların geleceğini inşa edecek önemli bir kurum (Dewey 2010) olan okullarda, ulusal ve evrensel değerler sınıf içi ve okul içi etkinlikler aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaktadır. Çeşitli etkinlikler aracılığı ile öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin öğrencilerin yaşamları boyu davranışlarında görülmesi beklenmektedir.

Çocukların değerleri içselleştirerek davranışa dönüştürmesinde kitap okuma etkinliklerinin yeri önemli görülmektedir. Çocuklar, okul öncesi dönem ile birlikte resimli çocuk kitapları ile karşılaşmaktadır. Okul öncesi dönem çocukları, aile bireyleri ya da öğretmenlerinin rehberliğinde resimli çocuk kitaplarının görsellerini inceleyebilmektedir. Ayrıca resimli çocuk kitaplarını çevrelerindeki yetişkinlerden dinleyebilmektedir. İlkokul 1. sınıfa başlayan çocuklar ise okuma ve yazmayı öğrenmek suretiyle okuma sürecini kendileri gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Davranışsal olarak ilkökul 1. sınıf ile başlayan okuma macerası, öğrencilerin yaşamları boyu devam etmektedir.

Okuma faaliyetlerinin öğrenciler ve toplum için yararları bulunmaktadır. Okuma faaliyetleri öğrencilerin kişilik özelliklerini geliştirirken, toplumun da gelişimine katkı sağlamaktadır (Demirel 2003). Anlaşılacağı üzere okuma faaliyetleri bireylerin kişilik özelliklerini geliştirmektedir. Sağlam kişilik özelliklerine sahip bireyler ise gelişmiş toplumların oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Toplumu oluşturan bireyler tarafından içselleştirilerek davranışa dönüştürülebilir değerler vardır. Çocuk edebiyatı eserlerinde ise toplumların bireylerinde olmasını arzuladığı ulusal ve evrensel değerler yer alabilmektedir. Bu bağlamda okullarda okunan çocuk edebiyatı eserleri, toplumun bireylerinde olmasını istediği değerleri çocuklara iletmektedir (Choudhuri 2005). Bu nedenden dolayı çocuk edebiyatı eserlerinin öğrencilere değer kazandırmadaki önemi büyüktür (Körükçü vd. 2016).

Çocukların ilgisine hitap eden çocuk edebiyatı eserleri, çocukların o eseri okuması için merak uyandırmaktadır. Çocukların ilgisini çekerek merak oluşturan çocuk edebiyatı eserleri, çocukların gelişim özelliklerine de uygunsu sağlıklı bir okuma sürecinin gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir. Başka bir ifade ile öğrenciler; ilgilerine, gelişim özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olan çocuk edebiyatı eserlerini severek okumaktadırlar (Tuğrul ve Feyman 2006). Öğrencilerin gelişim özellikleri ve ilgilerine

yönelik olan kitapların öğrencilere değer kazandırmada etkili olduğu düşünülmektedir. Değerler eğitimi sürecinde öğrencilerin temel değerleri, bilişsel ve sosyal gelişim durumlarına uygun bir biçimde kazanmaları hedeflenmektedir (Aydın ve Gürler 2014). Jarolimek'a (1990) göre değerler eğitimi sürecinde öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun çocuk edebiyatı eserlerinin kullanılması, öğrencilerin değerleri daha kolay içselleştirmesini sağlayacaktır.

Doğanay (2006) değerler eğitimi sürecinde öğrencilerin akıl yürütmeleri gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Öğrencilerin akıl yürütmelerini destekleyecek, değerleri sorgulayarak ve tartışarak anlamlandırmalarını sağlayacak, değerler eğitimi yöntem ve teknikleri bulunmaktadır. Örneğin; "tartışma tekniği"nde öğrenciler bir sorun ile ilgili kendi aralarında ve öğretmenleriyle tartışarak sorunun çözümüne ulaşırlar (Güven 2014). Öğrenciler, "problem çözme tekniği"nde sorunu çözerken bilgileri olduğu gibi kabul etmeden, araştırarak, çözüme ulaşmaktadırlar (Öcal 1990). "Beyin fırtınası" tekniğinde ise heyecanlı bir sınıf ortamı oluşturularak, öğrencilerin özgün ve üretici fikirleri ortaya çıkartılmaya çalışılmaktadır (Aydın ve Gürler 2014). Öğrencilerin akıl yürütmelerini sağlayacak bu teknikler ile değerlerin öğrenciler tarafından sorgulanarak ve tartışılarak içselleşmesi sağlanabilir.

Bazı değerler çocuk edebiyatı eserlerinde yer alan kahramanların model alınması yoluyla davranışa dönüşmektedir (Neslitürk 2015). Bu noktada çocuk kitapları içerisindeki kahramanların ve olayların sorgulanarak okunması değerlerin sağlıklı bir şekilde içselleşmesine ve davranışa dönüşmesine katkı sağlayacaktır. Sorgulayarak okuma kavramının eleştirel okuma kavramı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Eleştirel okuma kişinin özgür bilinci ile akıl yürütme yöntemlerini kullanarak metnin arkasında asıl anlatılmak isteneni değişik kaynaklardan sorgulayarak ortaya çıkartmasıdır (Özdemir 2018). Çıtır Çıtır Felsefe serisi kitapları içeriğinde öğrencilerin çevrelerinde karşılaşmış oldukları değerler ve olaylara ilgili sorunlara, öğrencilerin düşünme becerilerini kullanarak eleştirel bir bakış açısı ile çözüm bulmaları sağlanmaktadır (Akdemir ve Saban 2020). Çıtır Çıtır Felsefe serisi kitaplarından Adalet ve Haksızlık kitabının adalet değeri ile ilgili olduğu ön görülmektedir. Bu nedenden dolayı, bu çalışmada "Çıtır Çıtır Felsefe serisi kitaplarından "Adalet ve Haksızlık" kitabının içeriğinde adalet değerinin nasıl yer aldığı belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Alanyazında çocuk kitapları ve değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar mevcuttur (Alabay vd. 2018, Aydoğdu ve Alkan 2020, Genç 2019, Karagöz 2017, Körükçü vd. 2016, Kuru 2018, Özbaşı 2020, Üstündağ 2017, Yılmaz ve Duman 2017). Alanyazındaki bazı

araştırmalar ise bu araştırmanın dokümanını oluşturan “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi ve değerler eğitimi ilişkisi üzerine yapılmıştır (Akdemir 2019, Akdemir ve Saban 2020, Güleç ve Bozkurt 2014). Örneğin; Akdemir ve Saban (2020) “Çıtır Çıtır Felsefe” serisinde yer alan sekiz kitap ile öğrencilere değer kazandırmayı amaçlamıştır.

Gerçekleştirdikleri eylem araştırması sonucunda “Çıtır Çıtır Felsefe” serisinden seçilen sekiz kitapla gerçekleştirilen değer eğitimi ile öğrencilerin değer kazanmalarına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güleç ve Bozkurt (2014) ise “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi kitaplarından “Doğa ve Kirlilik” kitabının 4. sınıf öğrencilerinin doğa sevgisi, temizlik ve sağlık değerlerini kazanmalarındaki etkisini araştırmıştır. Araştırma sonucunda “Doğa ve Kirlilik” kitabının öğrencilerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlık değerleri kazanmalarına katkıda bulunduğu ortaya çıkmıştır.

“Çıtır Çıtır Felsefe” serisi kitaplarının öğrencilerin değer kazanmalarındaki etkisini araştıran araştırmalar incelendiğinde, bu kitap serisinin değerler eğitiminde kullanılmasının uygun olacağı öngörülmektedir. Bu araştırmayı diğer araştırmalardan ayıran özellik ise henüz üzerinde değerler eğitimi ile ilgili çalışma yapılmamış olan “Adalet ve Haksızlık” kitabının içerisinde adalet değerinin nasıl yer aldığı belirlenmeye çalışılmasıdır. Gerçekleştirilen araştırmada, bu amaç doğrultusunda, şu sorulara cevap aranmıştır:

- “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinin hangilerinde adalet değeri yer almaktadır?
- “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinde, adalet değeri nasıl yer almaktadır?
- “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinde, adalet ile ilişkili hangi kavramlar yer almaktadır?

2.MATERYAL VE METOT

2.1. Araştırma Modeli

“Çıtır Çıtır Felsefe” serisi “Adalet ve Haksızlık” kitabında adalet değerinin nasıl yer aldığı ortaya konmasını amaçlayan bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni ile gerçekleştirilmiştir. Durum çalışmaları, var olan durumla ilgili ayrıntılı betimlemeler yaparak durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçlamaktadır (Büyüköztürk vd. 2011). Durum çalışması ile gerçekleştirilen bu araştırmada “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi kitaplarından “Adalet ve Haksızlık” kitabı adalet sözcüğü ölçüt alınarak seçilmiştir.

2.2. Veri Seti

Araştırmanın veri kaynağı “ölçüt örnekleme” yöntemi ile seçilmiştir. Ölçüt örnekleme yönteminde ölçüt ya da ölçütler araştırmacı tarafından belirlenebilir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Örneklemin seçiminde “adalet değeri” ölçüt olarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda Labbe ve Puech (2000) kaleme aldığı “Çıtır Çıtır Felsefe” serisi kitaplarının (30 kitap) başlıkları incelenmiş olup “adalet değeri” ölçütü ile ilişkili olan “Adalet ve Haksızlık” kitabı seçilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri nitel araştırma doküman analizi yöntemi ile toplanmıştır. Doküman analizi yönteminde, araştırma amacı doğrultusunda, araştırmanın olgu ya da olgularına ilişkin yazılı materyallerin analizi yapılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2013). Durum çalışması deseninde içerik analizi ve betimsel analiz yaklaşımı kullanılabilir.

Araştırmanın verileri betimsel analiz yaklaşımı ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz yaklaşımının amacı ise elde edilen verileri, düzenli bir şekilde, yorumlayarak sunmaktır. Verilerle ilgili yapılan betimlemeler; açıklanır, yorumlanır, neden sonuç ilişkileri ortaya çıkartılır ve sonuca varılır (Yıldırım ve Şimşek 2013). Betimsel analiz, betimsel analiz için çerçeve oluşturulması, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması, bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Öncelikle araştırmanın dokümanı olan esere, basılı bir şekilde ulaşılmıştır. Betimsel analiz yaklaşımının doğasına uygun olarak, araştırmanın bulgularının temaları “Adalet ve Haksızlık” kitabı okuma metinlerinin başlıkları ile oluşturulmuştur. Bu temalar doğrultusunda, adalet değerinin hangi kavramlarla ilişkilendirilerek ilgili okuma metninde (temada) yer aldığı belirlenmiştir. Son olarak da temalar altında, adalet değerinin nasıl yer aldığı neden sonuç ilişkileri kurularak, özetlenerek ve yorumlanarak açıklanmıştır.

Araştırmanın güvenilirliği için “Adalet ve Haksızlık” kitabı asıl araştırmacı tarafından üç kere okunarak bulgular kontrol edilmiştir.

3. BULGULAR

Araştırmada “Çıtır Çıtır Felsefe” kitaplarından “Adalet ve Haksızlık” kitabı içerisinde yer alan 18 okuma metni adalet değeri bağlamında incelenmiştir. Adalet ve Haksızlık kitabı okuma metinlerinin başlıklarına göre temalar oluşturulmuştur. Temalar içerisinde bulgular, kitabın okuma metinlerinden doğrudan alıntılar yapılarak, tanımlanmış ve yorumlanmıştır.

3.1. Ne doğru ne de yanlış

“Her yerde haksızlık bulunduğunu düşünüyoruz: Evde, okulda, işte, bütün gün, hiç durmadan.” (s. 4) “Aslında çoğunlukla, ‘bu haksızlık’ ifadesi, ‘bu canımı sıkıyor’ anlamına gelir” (s. 5), ifadelerinde adalet değeri ile yakından ilgili olan “hak” ve “haksızlık” kavramına vurgu yapıldığı düşünülmektedir.

3.2. Kralların pastası

Yorgo, Anabel, Dominik, Seçil ve Jan pasta içerisindeki fasulyeyi bulma yarışması düzenliyorlar. Fakat fasulyeler pastanın dilimlerinin yüzeyinden belli oluyor. Bu nedenden dolayı, herkes fasulyelerin olduğu dilimi istiyor. Bu sorunu, Anabel’in masanın altına girmesi ve pasta dilimlerinden hangisinin kimin olacağını söylemesi ile çözüyorlar. Metinde de şu ifade geçmektedir: “Anabel hiçbir şey göremeyeceği için, hile yapma şansı yok. Yani, ister istemez adil olacak.” (s. 6). Anlaşılabileceği üzere metinde adalet değerine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca metinde “Paylaşım çok kötü yapıldığında, bu adaletsizliktir.” (s. 7) ifadesi de geçmektedir. Bu metinde “adalet değeri” ile “hile” ve “paylaşım” kavramları ilişkilendirilmiştir.

3.3. Bölüşmek kolay değildir!

Metnin girişinde “Kendi doğum günümde pastadan herkes kadar yemem adil mi?” (s. 7), sorusu soruluyor. Ardından, herkesin eşit miktarda paylaşım yapmasının gerçekten adil olup olmadığı, okuyucuya sorulan sorularla sorgulanıyor. Örneğin: “Bütün çocuklar yazın deniz kıyısına tatile gider mi? Beşinci sınıfın öğretmeni, Fransız futbol takımının kalecisinin kazandığı kadar para kazanır mı?” (s. 8), soruları metnin adalet değeri ile ilgisini sağlamaktadır. Bu metinde, “eşitlik” kavramı ile “adalet” kavramı arasındaki ilişki, okuyucuya sorulan sorularla sorgulanmaktadır.

3.4. “Adil”, “aynı” mı demektir?

“Eşitistan Ülkesi”’sinde yaşayan insanlar, yılbaşı tatili sürecinde adaletsizlikler yaşandığını düşünüyor. Çünkü yılbaşı tatilinde bazı çocuklara büyük, bazılarına küçük, bazılarına çok ve bazılarına da az hediye veriliyor. Ülkede yaşayan insanlar her yaş çocuğunun özelliklerine göre, eşit hediyelerin dağıtılması için oy kullanarak, bu durumu yasalaştırıyorlar. “Hediyeler dağıtılırken kusursuz bir eşitlik sağlanıyor.” (s. 11). Ancak fark ediyorlar ki bu durum çok da hoş değil. “Artık kimsenin seçme hakkı yok, kimse özgür değil.” (s. 7). Metinde geçen bu ifadelerle okuyucunun adalet değeri üzerinde sorgulama yapması sağlandığından bu ifadeler adalet değeri ile ilgilidir. Okuyucuya kusursuz eşitliğin, seçim hakkını nasıl etkilediği sorgulanmaktadır. Ayrıca eşitlik ve özgürlük kavramı arasındaki ilişki ortaya koyulmaktadır.

3.5. O zaman nasıl yapmalı?

Metindeki kahraman, Bay Rona, iyi bir iş sahibidir. Bay Rona, vergilerini düzenli olarak vermektedir fakat Bay Rona, vergi verdiği için memnuniyetsizlik yaşamaktadır. Vergi vermektense, bu paralarla yakınlarına hediyeler almak, ona daha mantıklı gelmektedir. Metinde vergi ve adalet kavramlarının arasındaki ilişki; “Vergilerle, bütün çocuklar için okullar inşa ediliyor, öğretmenlerin maaşları ödeniyor. Hastaneler kuruluyor ve herkes orada tedavi görebiliyor. Yollar yapılıyor ve herkes bu yolların üstünde gidip gelebiliyor.” (s. 13), ifadeleri ile açıklanmaktadır. “Bay Rona’nın bir işi var, para kazanıyor ve yasa gereğince, payları yeniden bölüştürmek, daha adil olmak için vergi veriyor.” (s. 13), ifadeleri ise vergi ve adalet kavramları arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır.

3.6. Bazen yasalar haksızlık yaratır

Musa ve Peter, 1960’lı yıllarda, uzak bir ülkede yaşamaktadır. Musa ve Peter, parkta oyun oynarken, Peter’in babası geliyor. Peter’e evlerinin orada daha güzel bir park olduğunu söylüyor. Peter, o parka Musa’nın da gelmesini istiyor. Peter’in babası, o parka siyahiler giremez diyor.

Metinde, “Bu ülkede yaşayanlar; siyah derili insanların beyaz derililerle aynı parklarda oynamaya, güzel mahallelerde oturmaya, en iyi okullara gitmeye, bazı otobüslere binmeye, beyazlarla aynı mesleklere sahip olmaya, seçimlerde oy vermeye haklarının olmadığını söylüyor.” (s. 14), ifadelerinden sonra; bu yasaların beyazlar tarafından korunduğu belirtilmektedir. Metinden, adaletin sağlanması için bireylerin kendileri dışındaki insanları da düşünmeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Metinden anlaşılabileceği üzere adaletin sağlanmasının koşullarından biri de sadece kendimizi düşünmeden kararlar almamız gerekliliğidir. “Adil yasalarsa, doğal olarak evrensel, yani herkes için adil olanlardır.” (s. 15), ifadesi ile metin sonlanmaktadır. Metinde “evrensel adalet” kavramına vurgu yapılmıştır.

3.7. Toplu değişim –Hemen şimdi!

Metindeki, “Eğer sihirli bir değneğin dokunuşuyla beyaz değerli insanlar siyah olsalardı, Musa’nın ülkesindeki yasalara karşı çıkarlardı.” (s. 15). “Ayrıca, bütün erkekler kadın oluverselerdi, bazı ülkelerdeki yasaları anında değiştirebilirlerdi.” (s. 15), ifadeleri adaletin empati yaparsak sağlanabileceği düşüncesini vurgulamaktadır..

Ayrıca “ Sonuçta adalet, yasalara karar verenleri seçtiğimiz zaman, yani oy verdiğimizde sağlanmaya başlar: Yalnızca kendini, arkadaşlarını, kendilerine benzeyenleri, yakınında oturanları ya da aynı meslekten olanları düşünmeyen kişileri -

seçmek önemlidir.” (s. 16), ifadeleri de adaletin yaşamımızda nasıl sağlanacağını vurgulamaktadır.

3.8. Adil olana kim karar verir?

Metinde, emir vericilerin (anne, baba, öğretmen, okul müdürü, patron, bakanlar, başbakan, kral) vermiş oldukları kararların, adaleti sağlayıp sağlamaması konusunda ne kadar etkili olduğu anlatılmaktadır. “Hiçbir düzenleme, hiçbir kural olmasaydı, okulda da durum böyle olurdu. Bir müdür, deri kokusundan nefret ettiği için deri mont giyenleri cezalandırır, bir öğretmen başı ağrıdığı için ders aralarında konuşulmasını yasaklar, bir başka öğretmen saçları uzun olan kızlara bir yerine iki tatlı verirdi.” (s. 18) ifadelerinden kuralların adaleti sağlamada büyük bir öneme sahip olduğu vurgulandığı anlaşılmaktadır.

3.9. Herkesin kendi haksızlık kutusu vardır

Metinde Henri ve Mari anne ve babalarının onları dinlemediklerini düşünmektedirler. Bu nedenden dolayı bir haksızlık kutusu yapıyorlar. Bu kutuya, evlerinde onlar için konmuş kurallardan değişmesini istediklerini, kağıda yazarak atıyorlar. Metinde yetişkinler, engelliler ve birçok kişinin haksız buldukları bir durum olduğu anlatılmaktadır. “Tekerlekli sandalye kullanan insanlar, her yerde merdiven olmasını haksız buluyorlar. Onlara göre, tekerlekli sandalyeleriyle üstünden geçebilecekleri rampaların yapılması daha adil olurdu.” (s. 21), ifadeleriyle her insanın hakkını araması, aslında daha fazla adalet istediği anlamına gelmektedir. Nitekim; metnin sonunda da “Henri, Mari, otobüs şoförleri, tekerlekli sandalye kullananlar, daha fazla adalet istiyorlar.” (s. 22) cümlesi ile bu durum vurgulanmaktadır.

3.10. Bir başka haksızlık kutusu

Bu metinde kişinin kendisini ve yakınlarını ilgilendiren haksızlığın dışında, kendisi ve yakınları ile ilgili olmayan haksızlıklardan söz edilmiştir. Örneğin; “Sokaklarda yatan insanlar var, bu adil değil! Tedavi görmek için yeterli parası olmayan hastalar var, bu adil değil!” (s. 22), ifadeleri kullanılarak “Görüyoruz ki burada artık, evdeki, okuldaki, günlük hayatımızdaki haksızlıklardan söz etmiyoruz.” (s. 23), şeklinde açıklama yapılmıştır. Bu metinde okuyucuya, “evrensel adalet” kavramı anlatılmaya çalışılmıştır.

3.11. İnsan hakları...

Kitabın bu metninde ‘İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ konu edinilmiştir. Birçok ülkenin aynı fikirde oldukları haklar etrafında toplanarak, bu bildirgenin imzalandığı belirtilmiştir fakat “Ama, bütün bu hakların tamamını uygulayabilmiş çok fazla ülke yoktur. Evsizler sokakta yattığında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’ne uyulmamış

olur; çünkü bildirge herkesin barınma hakkına sahip olduğunu söyler.” (s. 25), ifadeleri kullanılarak bildirgeyi uygulayamayan ülkeler olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca “Ama bu bildirgenin varlığı bile büyük bir ilerleme.” (s. 26), ifadesiyle bildirgenin hak ve adaleti sağlama yolundaki varlığının önemi vurgulanmıştır.

3.12. ... Ve çocuk hakları

Metinde, çocukların haksızlığa uğramasının çok kötü olduğu belirtilerek, Çocuk Hakları Bildirgesi’nin varlığından söz edilmiştir (s. 26). “Haklarını, yasayı, neyin adil olduğunu bilmek, kendimizi savunmamızı ve adalet talep etmemizi sağlar. Yasalar da işte buna yarar.” (s. 28), ifadeleri ile okuyucuya, Çocuk Hakları Bildirgesi’ndeki haklarını bilmesiyle, kendilerini daha iyi savunmaları ve hak talebinde bulunmalarının sağlanacağı vurgulanmaktadır.

3.13. Peki, ya cezalar? Onlar ne işe yarar?

Metinde, Can Düpon; Bay ve Bayan Rafi’nin evini soyuyor. Polis Can Düpon’u yakalıyor. Can Düpon çalmış olduğu eşyaları, eksiksiz bir şekilde Rafi ailesine geri veriyor. Can Düpon, eşyaları eksiksiz bir şekilde Rafi ailesine geri vermesine rağmen, neden serbest bırakılmadığını anlamıyordu. Bu durum ile ilgili metinde “Can Düpon bir adaletsizlik yaptı; çünkü yasa, çalmanın yasak olduğunu söylüyor.” (s. 29), ifadeleri geçmektedir. Bu ifade yasalarda yasak olanın cezalandırılması gerektiğini vurgulamaktadır. Nitekim “Adaletsizliği ortadan kaldırmak için hırsız cezalandırılacak. Yasağın çiğnenmesi, adaletin yıpranması gibidir. Ve bir şey yıprandığında ya da kırıldığında, onu tamir etmeye çalışırız. Cezalar da bu işe yarar.” (s. 29), ifadeleri ceza ve adalet arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır. “Polis korkusu” metninde (s. 30) de “Cezalar olmadığında, insanların her zaman yasaya uymak için büyük bir istek gösterdikleri söylenemez.” ifadesi ceza ve yasalara uyma arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır.

3.14. Haksızlık = Şiddet

Metinde, “Bazen yasalar haksızlık yaratır” (s. 13) adlı metinle bağlantı kurulmuştur. Musa, Peter’in oyun oynamak için girdiği parka girmiştir. Hâlbuki bu parka siyahilerin girmesi yasaktı (s. 14). Parka girdiği için; Musa’yı bekçi yakalayıp karakola götürüyor. Durumu duyan Musa’nın ailesi, karakol önünde gösteri yapıp polisleri taş atıyor. Gerçekleşen bu olaylarla ilgili metinde “Adaletsizlik, insanların içine öfke yerleştirir. Zaman zaman, haksızlıklar o kadar dayanılmaz hal alır ki, insanda kavga etme isteği uyandırır.” (s. 36), ifadeleri geçmektedir. Anlaşıldığı üzere adalet, haksızlık ve şiddet kavramları arasındaki ilişki vurgulanmaktadır. “Öfke içimizde!” metninde geçen “Haksızlık öfke yaratır, buna hiç kuşku yok. Ancak, bu öfkeyle ne yapacağımız -

bize kalır. Her şeyi kırmak mı? Yıkılmak mı? Ya da bu öfkeyi adaleti kurmak için kullanmak mı?" (s. 39), ifadeleri ise haksızlık karşısında öfkelendiğimiz zaman kırıcı olmadan adaleti sağlamaya çalışmamız gerektiği vurgulanmaktadır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

"Çıtır Çıtır Felsefe" serisi kitaplarından "Adalet ve Haksızlık" kitabı okuma metinlerinde "adalet" değerinin nasıl yer aldığını belirlemeyi amaçlayan bu araştırma sonucunda; "sonucunda; "Adalet ve Haksızlık" kitabının öğrencilerin "adalet" değerini kazanmalarına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Akdemir ve Saban (2020) "Çıtır Çıtır Felsefe" serisinin her bir kitabının, öğrencilerde farklı değerlerin farkındalığını oluşturmaya çalıştığını ifade etmektedir.

Bu araştırmanın dokümanı olan "Adalet ve Haksızlık" kitabının da öğrencilerde "adalet" değerinin farkındalığını oluşturabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Güleç ve Bozkurt'un (2014) da "Çıtır Çıtır Felsefe" serisi kitaplarından "Doğa ve Kirlilik" kitabının okuma metinlerinin öğrencilerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlık değerlerini kazanmalarına katkıda bulunduğu sonucuna ulaşması, bu araştırmanın sonucu olan "Adalet ve Haksızlık" kitabının öğrencilerin adalet değerini kazanmalarına katkı sağlayacağı ile benzetilmektedir. Gerçekleştirilen araştırmalara göre "Çıtır Çıtır Felsefe" serisi kitaplarının farklı değeri vurguladığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda "Çıtır Çıtır Felsefe" serisi kitapları üzerine gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda farklı değerlerin vurgulandığı sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Akdemir'e (2019) göre değerlerin sebep sonuç ilişkileri kurularak kazanılması, kazanılan değerlere neden sahip olduğunun açıklanmasını sağlamaktadır. İncelenen "Adalet ve Haksızlık" kitabı okuma metinlerinde "adalet" değerinin sebep- sonuç ilişkileri kurularak okuyucuya sunulduğu görülmüştür. Metinler arasında bağlantılar kurularak sebep sonuç ilişkileri güçlendirilmiştir. Adalet ve Haksızlık kitabı okuma metinlerinde "adalet" değeri öğretici bir dille kazandırılmaya çalışılmamıştır. Değerler, okuyucunun okuma sürecinde etkin olarak düşünme becerilerini kullanmasını sağlayacak şekilde kazandırılmaya çalışılmıştır. Purbani (2009) çocuk edebiyatı eserlerinin seçiminde, didaktik eserlerin değil, değerleri öğrenciyi etkin kılarak veren eserlerin seçilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Bailey'e (2000) göre değerler eğitimi; akıl yürütme ve mantıklı düşünme, empatik düşünme, öz saygı geliştirme ve iş birliği geliştirme süreçlerini kapsamalıdır. "Adalet ve Haksızlık" kitabının okuyucuyu etkin kılacağı, aynı zamanda okuyucunun düşünme becerilerini kullanarak değerleri kazanmasını sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

"Adalet ve Haksızlık" kitabı okuma metinlerinde "adalet" değeri; "hak", "hile", "paylaşım", "eşitlik", "seçme hakkı", "özgürlük", "vergi", "empati", "evrensel adalet", "oy", "kural", "hak arama", "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi", "Çocuk Hakları Bildirgesi", "ceza", "şiddet", "haksızlık" ve "öfke" kavramları kullanılarak vurgulanmıştır. "Adalet ve Haksızlık" kitabına ait okuma metinlerinde bu sözcükler, öğrencilerin günlük hayatlarından örnekler verilerek, yer almıştır.

"Adalet ve haksızlık" kitabına ait okuma metinlerinde "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" ve "Çocuk Hakları Bildirgesi"nden söz edilmesinin, öğrencilerin uluslararası bu bildirelerin farkına varması sağlanacağı için, önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bildireler, "Adalet ve haksızlık" kitabına ait okuma metinlerinde öğretici bir dil ile yer almamaktadır. Öğrencilerin sorgulayıcı bir şekilde bu bildirelerin farkına varmaları sağlanmıştır.

Araştırma sonucuna göre "Adalet ve Haksızlık" kitabına ait okuma metinlerinin, öğrencilerin adalet değerini fark etmelerine ve kazanmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Kitabın okuma metinlerindeki olaylar, öğrencilerin adalet değeri üzerinde sorgulamalar yapmasını sağlayacaktır. Ayrıca; kitap içeriğinde adalet değeri ile ilgili kavramların yer alması, öğrencilerin "adalet" değeri üzerinde derinlemesine bir farkındalık sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Akdemir, S. (2019). “İlkokul dördüncü sınıfta felsefe temelli çocuk kitapları yoluyla değerler eğitimine ilişkin bir eylem araştırması”. Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi. Konya-Türkiye.
- Akdemir, S., Saban, A. (2020). “İlkokul dördüncü sınıfta felsefe-temelli çocuk kitapları aracılığıyla değer öğretimine ilişkin bir eylem araştırması”. Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi - ENAD, 8 (2): 431,461.
- Alabay, E., Can, H. B., Kandemir, B. A. ve Güney, K. (2018). “TÜBİTAK tarafından yayınlanan meraklı minik çocuk dergisinin değerler açısından incelenmesi”. Değerler Eğitimi Dergisi, 16(35): 7-26.
- Aydın, Z. M., Gürler, A. Ş. (2014). Okulda değerler eğitimi: Nobel akademik Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Aydoğdu, H., Alkan, E. (2020). “Değerler eğitimi ve Behiç Ak’ın tavşan dişli bir gözlemcinin notlarında sevgi”. Milli Eğitim Dergisi, 49(226): 185-204.
- Bailey, R. (2000). Teaching values and citizenship across the curriculum: Kagan Page Limited. London.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Pegem A Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Choudhuri, I. (2005). “Promoting Value Education Through Children’s Literature”. Journal of Value Education: 29-36.
- Demirel, Ö. (2003). Türkçe öğretimi: Pegem Akademi Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Dewey, J. (2010). Okul ve toplum: Pegem Akademi. Ankara-Türkiye.
- Doğanay, A. (2006). Değerler Eğitimi Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi Yapılandırmacı bir yaklaşım: Pegem A Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Genç, H. N. (2019). “Çocuk yazını ürünü Mor Dinazor Kıvılcım serisinde değerler eğitimi”. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları Dergisi, 7(1): 25-36.
- Güleç, S., Bozkurt, M. (2014). “İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin dinledikleri metinlerin doğa sevgisi, temizlik ve sağlıklı olma tutumlarına etkisi”. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27 (2): 453-467.
- Güven, Z. A. (2014). Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı: Palet Yayınları. Konya-Türkiye
- Jarolimek, J. (1990). Social studies in elementary education: Macmillan Library. NewYork.
- Karagöz, B. (2017). “Emin Özdemir’in çocuk kitaplarına değerler eğitimi bağlamında bir bakış: bir çözümleme çalışması”. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (31): 63-85.
- Körükçü, Ö., Kapıkıran A. N. , Aral, N. (2016). “Schwartz’ın Modeline Göre 3-6 Yaş Resimli Çocuk Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi”. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (38): 133-151.
- Kuru, H. (2018). “Hamdullah Köseoğlu’nun Küçük Balık adlı çocuk kitabında değerler ve dil zenginliği”. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2018): 211-221.
- Labbé, B., Puech, M. (2000). Adalet ve Haksızlık : Günışığı Kitaplığı. İstanbul- Türkiye.
- Neslitürk, S. (2015). “Okul Öncesi ve İlkokul Döneminde Değerler Eğitimi”. Güder, S. Y. (Ed.). Okul öncesi dönemde değerler eğitiminde etkinlik örnekleri (s. 73-107): Eğiten Kitap Yayıncılık. Ankara-Türkiye.
- Öcal, M. (1990). Temel Eğitim ve Orta Öğretimde Din Eğitim ve Öğretiminde Metodlar: TDV yayınları. Ankara-Türkiye.
- Özbaşı, S. (2020). “Türkçe dersi öğretim programındaki kök değerler çerçevesinde Aytül Akal masallarının incelenmesi”. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, (8): 178-192.
- Özdemir, E. (2018). Eleştirel Okuma. Ankara: Bilgi Yayınevi. Ankara-Türkiye.
- Purbani, W. (2009). The Role of Children’s Literature in Developing Multicultural Literacy [Bildiri], International Seminar of Multiculturalism and Education: Unity and Harmony in Diversity. Yogyakarta State University, Indonesia.
- Tuğrul, B., Feyman, N. (2006). Okul öncesi Çocukları için Hazırlanmış Resimli Öykü Kitaplarında Kullanılan Temalar. Yayına Hazırlayan: Sedat Sever. Ankara Üniversitesi
- Üstündağ, A. (2017). “8-10 yaş çocuklarına yönelik çocuk kitaplarının değerler açısından incelenmesi”. Akademik Bakış Dergisi. (62): 1-10.
- Yılmaz, M., Duman, T. (2017). “TRT Çocuk Dergi’sinde milli bir değer olarak vatan-vatanseverlik değeri”. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(2): 639-657.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri: Seçkin Yayınevi. Ankara-Türkiye.